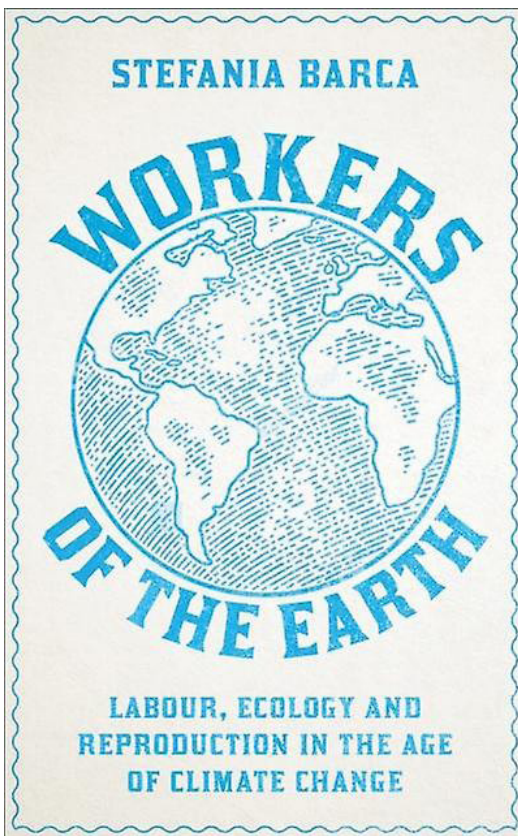

Kun voitettavana on koko maailma – Stefania Barcan materialistista ekofeminismiä

Kuura Irni, Meri Külm & Riku Löf

Barca, Stefania (2024)

Workers of the Earth: Labour, Ecology and Reproduction in the Age of Climate Change.

London: Pluto Press. 194 s.

Stefania Barcan kirja *Workers of the Earth: Labour, Ecology and Reproduction in the Age of Climate Change* (2024) ravisuttelee työn ja ympäristön välisiä jännit-

teitä ekofeministisin työkaluin. Kirjan sisältö koostuu suurimmaksi osaksi Barcan 2010-luvulla julkaisuista teksteistä, mutta Barca tuntemattomalle se tarjoaa hyvän paketin marxismista ammentavaan feministiseen ekologiseen ajatteluun, jota hän on ollut viime vuosina etunenässä kehittämässä. Kirjassa on johdannon ja epilogin lisäksi seitsemän lukua, jotka on jaoteltu historiallisten tapaustutkimusten ja poliittisen ekologian osioihin. Barca on taustaltaan ympäristöhistorioitsija, joka tuo esimerkkejä muun muassa Brasiliasta ja Italiasta purkaakseen työn ja luonnon välille luotua vastakkainasettelua. Näin hän pyrkii laajentamaan niin ympäristöliikkeiden kuin työväenliikkeidenkin poliittista mielikuvitusta ja yhteistoiminnan mahdollisuuksia. Barca tutkii kirjan eri luvuissa jännitteitä ympäristöliikkeiden ja ammattiliittojen sekä uusintavan työn ja teollisen työn välillä ja pyrkii osoittamaan, että nämä jännitteet eivät ole lopullinen totuus työn ja ympäristön välisessä dynamiikassa. Voimme ylittää "työpaikat vastaan ympäristö" -narratiivin tunnistamalla niiden historiallisia yhteensopivuuden hetkiä. Tämä avaa mahdollisuuden oivaltaa, että pohjimmitaan jännite ei ole työn ja ympäristön välillä vaan kapitalististen yhteiskuntajärjestelmien ja pääoman suhteessa luontoon.

Barca kysyy läpi kirjan tärkeitä kysymyksiä: mikä työn muodot tunnistetaan työksi? Entä kenet tulisi nähdä ekososiaalisen kumouksen keskeisenä toimijana? Lyhyt vastaus jälkimmäiseen: globaalin työväenluokan. Pidempi vastaus: laajentamalla materialistisen ekofeminismin kautta työn käsitettä Barca visioi poliittisen subjektin, jolla on sekä kyky että intressi tähänastisen ekologis-sosiaalisen järjestyksen kumoamiseen. Barca ei turhaan arastele poliittisissa sitoumuksissaan: jo kirjan otsikosta löytyy viittaus Marxin ja Engelsin kommunistisen puolueen manifestin päättävään lauseeseen "Workers of the world, unite!". Hän kertoo *The Trouble* -medialle antamassaan haastattelussa toimivansa *degrowth*-kommunismia edistävässä verkostossa ja korostaa ilmastokamppailua 2000-luvun tärkeimpänä luokkataistelun muotona.

Kirjan punaisena lankana toimii Barcan tutkimustyö, joka johdattaa hänet historiallisen työväenluokkaisen ympäristönsuojelun jäljillä aina brasilialaisten kuminkerääjien luota Italian petrokemian teollisuuden työntekijöihin ja *Palkkaa kotityötä vastaan* -aktivistien rooliin ydinvoiman vastaisessa lii-

kehdivässä Britanniassa. Kirjan yksi hienouksista piilee siinä, että Barca ei ajattele ensisijaisesti utopoiden kautta, vaan argumentoi historiaa analysoimalla, miten hänen toivomansa työn ja ympäristön poliittinen liittouma ei ole vain teoreettinen mahdollisuus vaan todellisissa historiallisissa kamppailuissa erilaisia muotoja saanut vastahegemoninen voima. Barca pyrkii löytämään selkeämmän vision sellaisille poliittisille subjektiksi tulemisen prosesseille, joiden kautta toisenlainen, ekologis-sosiaalisesti oikeudenmukaisempi maailma on mahdollinen. Tämän poliittisen subjektin ongelman hän sijoittaa melko oikeutetusti sekä kohtuutalouteen (*degrowth*) että ekologiseen marxismiin kiinnittyvään ajatteluun ja käytäntöön. Barcan mukaan ekofeministinen perinne tarjoaa työkaluja toimivammalle poliittisen subjektin visiolle ja siksi sen avulla voidaan kehittää kohtuutalouteen ja ekologiseen marxismiin kytkeytyviä lähestymistapoja. Hän vastustaa kiivaasti poliittisen strategian perustamista oletukselle yhteisestä, universaalista ihmiskunnan intressistä ja pyrkii työllään luomaan pohjan vanhemmalle analyysille murrokselle keskeisistä yhteiskunnallisista voimista sekä mahdollisista yhteisistä intresseistä näiden välillä.

Lokakuussa 2024 Barca esitelmöi tutkimustaan sadoille ihmisille täpötäydessä Helsingin yliopiston Tiedekulmassa *Post-Fossil & Post-Capitalist Futures*-työpajassa. Keskustellessamme Barcan kanssa tilaisuuden jälkeen hän nosti työnsä tärkeimmäksi yleiseksi nimenomaan ympäristöoikeudenmukaisuuden puolesta kamppailevat aktivistit – akateemisen yleisön sijaan. Luimme Barcan kirjan osana metsäluontoa puolustavan Metsäliikkeen lukupiiriä, jossa se tuntui tarjoavan työkaluja myös täkäläisiin ympäristökamppailuihin jännitteisessä tilanteessa, jossa ”ympäristönsuojelu vastaan työpaikat” -diskurssi on voimissaan ja mielenosoitukset esimerkiksi selutehtailla saavat usein vihamielisen vastaanoton (Kosonen & Löf 2025). Myös vastajulkaistussa, aktivistipiirejä Suomessakin puhututtaneessa *All in: A Revolutionary Theory to Stop Climate Collapse* -pamfletissa Barcan ekofeministinen vallankumouksellisen subjektin teoria asetetaan yhteiskunnallisten liikkeiden organisoinnin perustaksi (Rodrigues & Eden 2025).

Barca materialistisen ekofeminismin teoreetikkona

Barcan proosa erottuu monista sukupuolentutkimuksen teksteistä kirkkaalla rautalangallaan, jopa siinä määrin, että runollisempaan ilmaisuun tottunut toivoisi toisinaan kirjoittajan luottavan enemmän lukijan tulkintakykyyn. Monille sukupuolentutkijoille hän lienee toistaiseksi vieraampi ajattelija, minkä soisi korjaantuvan. Ekofeminismi on viime vuosina päässyt uuteen nousuun, vaikkakin sukupuolentutkimuksen tieteenalalla ympäristö- ja eläinkysymyksiä käsitellään pikemmin feministisestä tieteentutkimuksesta ponnistavan lähestymistavan näkökulmasta, ammentaen esimerkiksi Donna Harawayn, Anna Lowenhaupt Tsingin tai Vinciane Despret’n töistä. Ekofeminismi on pitkään ohitettu sukupuolentutkimuksessa sen essentialistisena pidetyn sukupuolikäsityksen vuoksi, ja siksi on kiinnostavaa, kuinka Barca välttää tämän sudenkuopan.

Barcan ekofeminismi sijoittuu materialistisen feminismin perinteeseen, jonka voidaan katsoa ulottuvan Barcan kirjassaan esittelemästä Maria Miesistä aina Alexandra Kollontaihin, Sylvia Pankhurstiin ja Friedrich Engelsiin. Lisäksi Barca ammentaa muun muassa Ariel Sallehin työstä ja keskustelee kirjan teoreettisemmissa osissa erityisesti ympäristöajattelun pioneerin Laura Contin, kulttuurintutkija Raymond Williamsin ja yhteiskuntakriitikko André Gorzin kanssa. Barcan teoreettiset lähtökohdat eroavat esimerkiksi kriittisessä eläintutkimuksessa paljon siteeratun, yhdysvaltalaisen radikaalifeminismin perinteestä nousevan Carol Adamsin työstä. Radikaalifeministisestä perinteestä ammentavalle ekofeminismille on ominaista, että ”luonto” ja ”teknologia” erotetaan olemuksellisesti toisistaan, naiseus luonnollistetaan ja ekofeministinen solidaarisuus muodostuu naisten ja luonnon/eläinten riiston samankaltaisuuksista. Nykynäkökulmasta tämäntyyppisen lähestymistavan haasteena on muun muassa sen yhteensopimattomuus transsensiitivisyyden kanssa. Barcalle naiseus käsitteellistyy ennemmin historiallisiin tuotantosuhteisiin ja palkattomaan uusintavaan työhön kiinnittyvänä poliittisena kategoriana kuin biologiaan ankkuroituvana kysymyksenä. Kriittistä eläintutkimusta inspiroivaan ekofeminismiin verrattuna Barca jättää kuitenkin eläinpolitiikan tarkemmin keskustelematta, kuten monet muutkin ympäristöpolitiikkaa

käsittelevät feministitutkijat. Feministisessä tutkimuksessa tarvitaan tämän vuoksi edelleen myös adamsilaista muunlajisten eläinten hyväksikäyttöä kriittisesti analysoivaa ekofeminismia, kunhan teoreettista viitekehystä muokataan transsensitiiviseksi (Irni 2024).

Maria Miesin jäljillä

Barcan teoreettinen viitekehys on saanut vaikutteita erityisesti Miesiltä, jonka ajattelu ja empiirinen tutkimus oli keskeistä myös Chandra Mohantyn (1984) klassikkoartikkelille ”Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses”. Mohantylle Miesin työ toimi mallina onnistuneesta, huolellisesti kontekstualisoidusta analyysistä ja vastaesimerkinä globaalin sukupuolieron olettamiselle. Myös Barcan kirjan tapauskertomukset ovat historiallisesti ja paikallisesti huolellisesti kontekstualisoituja, eikä esimerkiksi hänen brasilialaisten alkuperäiskansojen ja ammattiyhdistysten välistä yhteistyötä Amazonilla käsittelevä lukunsa sorru valkoisessa länsimaaisessa tutkimuksessa usein tehtyihin romantisoihiin ja essentialisoiviin yleistyksiin alkupe räiskansoista ja näiden luontosuhteista.

Sekä Mohantylle että Barcalle keskeistä Miesin ajattelussa on palkattoman ja elämää ylläpitävän työn huomiointi osana kapitalistista talousjärjestelmää. Barca ammentaa Miesin ”ratkaisevasti ei-essentialistisesta” (Barca 2024, 139) sukupuolikäsityksestä, joka näki naisten ja miesten erottelun/työnjaon historiallisena ja paikallisena prosessina. Barca rakentaa materialistisen ekofeminisminsä Miesin Marx ja Engels -kritiikille, jonka mukaan nämä luonnollistivat naisten tekemän uusintavan työn. Miesin tavoin Barca ymmärtää ekofeminismin keskeiseksi kysymykseksi työn uudelleenajattelun siten, että erilaiset elämää ylläpitävät, palkattomat työn muodot otetaan mukaan työn ja talouden tarkasteluun. Miestä poiketen Barca ei käsittele kovinkaan syvällisesti marxilaissa feminismissä pitkään jatkunutta väittelyä uusintavan työn roolista arvontuotannossa (esim. Bhattacharya 2017) vaan keskittyy rakentamaan kehystä, jonka kautta solidaarisuuksia pystytään visioimaan nykyistä laajemmin.

Barca ottaa Miesin tavoin kolonialismin historian ja sen nykymuodot huomioon olennaisena osana

kapitalismikritiikkiään (Barca 2024, 139) ja pyrkii samalla dekolonisoimaan vallitsevia työtä koskevia käsityksiä. Voidaan silti kysyä, päätyykö Barcan laajennettu käsitys työstä ja työväenluokasta siloittamaan muita yhteiskunnallisten ristiriitojen ja kamppailuiden akseleita, joita vaikkapa asuttajakolonialistisissa konteksteissa (esim. Palestiinassa) ei voida sivuuttaa toissijaisina¹. Monista aikaisemmista marxilaista feministeistä poiketen hän ei sisällytä uusintavan työn määritelmäänsä pelkästään ihmisten kanssa tehtävää työtä. Hän laajentaa käsitettä koskemaan myös luonnosta ja sen kantokyvystä huolehtimiseen liittyvää hoivaa ja muuta vastaavaa toimintaa, asettaen näin ihmisruumiin osaksi biofysisistä maailmaa. Ekofeministisestä perinteestä lainaten hän kutsuu tätä ”maanhoivaksi” (*earthcare*).

Työ, luonto ja luokka

Barcan työssä yhdistyvät teoreettiset vaikutteet aina marxismista ja ekofeminismistä jälkistrukturalistiseen ajatteluun. Hänen laaja-alaisessa katsannossaan kapitalistinen moderni yhteiskuntajärjestelmä perustuu risteäville, rodullistamisen, sukupuolittamisen, luokan ja lajierottelujen mahdollistamille ja ylläpitämille eriarvoisuuksille (Barca 2024, 78). Barca korostaa, että mitkään näistä erotteluista ja niille perustuvista eriarvoisista suhteista eivät ole ”luonnollisia”, vaan erilaisten kamppailujen tulosta, ja hän visioi, että niiden kyseenalaistaminen jatkuu ”muiden-kuin-hallitsevien subjektien” (*other-than-master subjects*) taholta maailmanlaajuisesti (Barca 2024, 78). Tällä viitekehyksellään Barca välttää yhdistämästä uusintavaa ja elämää ylläpitävää työtä yksinomaan naiseuden käsitteeseen, ja samalla hän kyseenalaistaa pohjoisen valkoisen keskiluokan merkityksen ympäristöliikkeen vaikuttavimpana toimijana. Tämä näkyy myös hänen korostamassaan luontokäsityksessä. Hän ammentaa Raymond Williamsin työstä ja kritisoi valistusajattelulle ja globaalin pohjoisen valkoiselle ympäristönsuojelulle tyypillistä romantisoivaa ajatusta luonnosta ihmisen toiminnasta erillisenä, koskemattomana ja turmeltumattomana ympäristönä. Williams näkee (Marxin tavoin), että ihminen ja luonto ovat erottamattomasti yhteydessä työn kautta. Barca katsookin parhaaksi lähtökohdaksi työn ja

¹Kiitokset tästä huomautuksesta Onni Ahvoselle.

luonnon välisen kohtalonyhteyden ymmärtämiselle ja yhteisen poliittisen strategian rakentamiselle ajatella luontoa paikkana, jossa ihmiset tekevät työtä ja ylipäänsä elävät.

Kirjan tapauskertomukset ravistelevat lukijaa irti länsimaiselle ajattelulle tyypillisestä vinoumasta, jossa luontoa tulee suojella sitä tuhoavalta työltä. Barca väittää muun muassa brasilialaisten kuminkerääjien tapaushistoriaan vedoten, että yksityinen pääoma, markkinavoimat ja valtiovalta näiden käsikassarana ovat ympäristötuhon taustalla vaikuttavat keskeiset tekijät – ei työ itsessään. Kuminkerääjien liiton perustajan Chico Mendesin kuuluisa lausahdus ”ympäristönsuojelu ilman luokkataistelua on pelkkää puutarhanhoitoa” tuntuukin kajahtelevan läpi Barcan pohdintojen. Työntekijän ja luonnon hyvinvointi kulkevat luultua useammin käsi kädessä, ja nykyisessä kriisien ristiaallokossa niiden on löydettävä toisensa. Barcan tekstiä luonnehtii varauksellinen optimismi – pelissä menetettävänä on kaikki, mutta voitettavana on koko maailma.

Kuura Irni on sukupuolentutkimuksen dosentti ja vanhempi yliopistonlehtori Helsingin yliopistossa. Hänen tämänhetkisiin tutkimusintresseihinsä kuuluu muun muassa ekofeminismin, transekologian, queertutkimuksen ja feministisen tieteentutkimuksen yhteyksien pohtiminen.

Meri Külm on valmistunut valtiotieteiden maisteriksi Helsingin yliopistosta. Külm on aktivisti ja sosiologi, joka toimii ekologisesti kestävän ja sosiaalisesti oikeudenmukaisen maailman mahdollistamisen puolesta. Hän on työskennellyt mm. asiantuntijana oikeudenmukaisen siirtymän ja demokratian innovaatioiden tutkimuksen parissa Demos Helsingillä.

Riku Löf toimii väitöskirjatutkijana ja yliopisto-opettajana Helsingin yliopistossa. Hän on tutkimuksessaan ja opetuksessaan keskittynyt yhdistelemään kulttuurintutkimuksen, yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksen ja ympäristökriisejä käsittelevien kriittisten teorioiden näkökulmia.

Kirjallisuus

Bhattacharya, Tithi (toim.) (2017) *Social Reproduction Theory: Remapping Class, Recentering Oppression*. Lontoo: Pluto Press.

Irni, Kuura (2024) Revisiting Ecofeminist Genealogies. Towards Intersectional and Trans-Inclusive Ecofeminism. Teoksessa Aavik, Kadri, Irni, Kuura & Joki, Milla-Maria (toim.) *Feminist Animal and Multispecies Studies. Critical Perspectives on Food and Eating*. Leiden ja Boston: Brill, 207–247.

Kosonen, Heidi & Löf, Riku (2025) Pansy Asses and Terrorists: Sensibilities of Anti-Environmental Toxic Speech against Extinction Rebellion Finland. *European Journal of Cultural Studies* 28:3, 883–903. <https://doi.org/10.1177/13675494241278931> (haettu 6.8.2025).

Mohanty, Chandra Talpade (1984) Under Western Eyes. Feminist Scholarship and Colonial Discourses. *boundary 2* 12:3, 333–358.

Rodrigues, Mariana & Eden, Sinan (2025) *All in: A Revolutionary Theory to Stop Climate Collapse*. Boston: Now Publishers.